

کتاب بر عالم تمدن فرمانروایی می‌کند.

ولتر

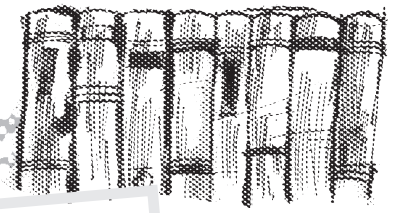
انتخاب کتاب آموزشی برای دوره آموزش ابتدایی

محمد حسین معتمدزاد

اشاره

اخیراً شاهد گسترش نشر کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی در کشور هستیم. در این بازار پر تنوع و کثیر تولیدات کتاب‌های آموزشی، انتخاب کتابی که از الگوها و معیارهای نسبتاً استاندارد تبعیت کند، کار بسیار مشکلی است. دلیلش هم بی‌توجهی برخی از مؤلفان، مترجمان و ناشران به ویژگی‌های مطلوب کتاب‌های آموزشی، و هم متأسفانه نگاه تجاری و منفعت‌طلبانه است. خطرات و آسیب‌های این معضل اجتماعی، بیش‌تر متوجه دانش‌آموزان دوره ابتدایی است که شخصیتشان در اولین تجربه‌ها و برخوردها با مفاهیم و پیام‌های آموزشی کتاب‌ها در حال شکل‌گیری است.

در چنین شرایطی به اولیا و مربیان توصیه می‌شود، با حوصله و توجه بیش‌تر در انتخاب کتاب‌های آموزشی، گام مؤثری در امر تعلیم و تربیت نوآموزان بردارند. در این مقاله، ضمن برشمردن مواردی از قبیل شناسنامه کتاب، ساختار و شکل فیزیکی کتاب‌های آموزشی به عنوان ویژگی‌های قابل تأمل در انتخاب چنین کتاب‌هایی، منابع و چگونگی دسترسی به کتاب‌های آموزشی مناسب نیز معرفی شده‌اند.

می‌سازد؛ حال آن که شناسنامه کتاب، دانش آموزان را به سمت آشنایی با مؤلفان موفق و انتخاب کتاب‌های آموزشی مناسب هدایت می‌کند.

ساختار و شکل فیزیکی کتاب‌های آموزشی

شکل ظاهری و فیزیکی کتاب می‌تواند به آن چهره‌ای جذاب ببخشد که در این صورت، مخاطب در نگاه اول به آن علاقه‌مند می‌شود. عواملی که در جذابیت شکل ظاهری کتاب‌های آموزشی نقش دارند، عبارتند از:

۱. زیبایی جلد کتاب و ارتباط نزدیک طرح آن با محتوا

۲. تناسب ابعاد و قطع کتاب با سن مخاطب

۳. صفحه‌آرایی دقیق، فنی و دلپذیر.

صفحه‌آرایی در واقع مجموعه عملکردی است که به ایجاد انگیزه در مخاطبان برای توجه بیش‌تر به کتاب منجر شود. در صفحه‌آرایی، برای جلب نظر دانش‌آموزان، اولیا و مربیان و مجذوب ساختن آنان، رعایت موارد زیر ضروری است:

۱-۳. توجه به فاصله حرف‌ها و سطرها

۲-۳. دقت در سن مخاطبان

۳-۳. توجه به عناصر اساسی بصری (خط، رنگ و شکل) مؤثر در ظاهر صفحات

۴-۳. انتخاب تصویرهای مناسب

تصویر، باید بتواند:

الف) همچون زبان گویایی باشد که حتی اگر متنی همراه آن نباشد، تأثیر خود را حفظ کند؛ و یا اگر کنار متنی واقع شود، مکمل آن باشد.

ب) حس زیباشناسی مخاطب را تقویت کند.

پ) دقیق و هماهنگ با متن باشد.

ت) متناسب با گروه سنی مخاطب باشد.

ث) موجب پویایی ذهن و قدرت تخیل مخاطب شود.

ج) به انتقال بهتر و عمیق‌تر مفاهیم کمک کند.

در این بازار پر تنوع و کثیر تولیدات کتاب‌های آموزشی، انتخاب کتابی که از الگوها و معیارهای نسبتاً استاندارد تبعیت کند، کار بسیار مشکلی است

شناسنامه کتاب

یکی از عوامل خطا در انتخاب کتاب مناسب که در نهایت به وازدگی و پراکندگی در مطالعه دانش‌آموزان می‌انجامد و دانش‌آموز را از هدف‌ها دور می‌سازد، بی‌توجهی به مندرجات شناسنامه کتاب است. شناسنامه کتاب علاوه بر این که قانونمند بودن کتاب را نشان می‌دهد، مخاطب را قادر می‌سازد که با یک نگاه اجمالی، درباره انتخاب یا رد کتاب تصمیم بگیرد. در شناسنامه کتاب معمولاً موارد زیر را باید بتوان مشاهده کرد:

نام کتاب، نویسنده، ناشر، تاریخ نشر، نوبت چاپ، شابک، قیمت، شمارگان، شماره کتابخانه ملی، گروه سنی و موضوع کتاب.

بی‌شک فقدان شناسنامه کتاب و نشناختن مؤلف و ناشر آن، دانش‌آموزان را در انتخاب کتاب دچار تردید

می شود:

۱. معرفی کتاب های آموزشی مناسب از طریق کتابنامه رشد آموزش ابتدایی

کتابنامه رشد به معرفی

توصیفی کتاب های آموزشی مناسب و مرتبط با برنامه درسی می پردازد.

هدف از انتشار این مجموعه ارتقای دانش، نگرش و مهارت دانش آموزان با توجه به محتوای برنامه های درسی است. روش استفاده از کتاب های مورد نظر و دسترسی به آن ها نیز در کتابنامه موجود است. کارشناسان آموزشی مراجعه به این کتابنامه را به دانش آموزان، اولیا، مربیان و تمام مدرسه های ابتدایی ضروری می دانند و توصیه می کنند.

۲. معرفی توصیفی کتاب های آموزشی مناسب و مرتبط با برنامه های درسی از طریق سایت اطلاع رسانی سامان کتاب (www.Samanketab.com)

۳. معرفی فهرست گونه یا شناسنامه ای از طریق کتاب های درسی و راهنماهای معلم. معرفی این آثار به تناسب موضوع و مخاطب، با هدف تشویق ناشران و مؤلفان، و ترویج فرهنگ مطالعه کتاب های آموزشی مناسب صورت می گیرد.

با یک نگاه تخصصی تر، اهمیت تصویر را در حوزه های آموزشی می توان این گونه شرح داد:

در حوزه آموزشی زبان آموزی، با توجه به مهارت های اصلی زبانی، تولیدکنندگان کتاب ها باید در انتخاب کتاب به دو نکته اساسی توجه کنند:

۱. هر چه تنوع رنگی تصویرها بیش تر باشد، تأثیرگذاری آن ها نیز بیش تر خواهد بود.

۲. برای شناساندن حروف و صداها، تصویرهای مربوط به آن ها باید به آسانی قابل شناسایی باشند تا نوعی همسانی و تعادل با محتوا برقرار شود.

در حوزه آموزشی ریاضی، یکی از هدف های آموزش، شناخت و شمارش اعداد در ارتباط آن ها با اجسام است. کتابی قادر است دانش آموزان را در آموزش شمارش اعداد موفق سازد که تصویرهایش واضح، گویا و منسجم باشد. به این ترتیب، هم مهارت های دیداری و هم توانایی شمارش دانش آموزان تقویت می شود.

شناسنامه کتاب علاوه بر این که قانونمند بودن کتاب را نشان می دهد، مخاطب را قادر می سازد که با یک نگاه اجمالی، درباره انتخاب یا رد کتاب تصمیم بگیرد

منابع و چگونگی دستیابی به کتاب های آموزشی مناسب

تنوع بی شمار کتاب های آموزشی و کمک آموزشی و دشواری انتخاب کتاب مناسب از میان آن ها، سبب شده است، «دفتر انتشارات کمک آموزشی» از سوی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ضمن هدایت و راهنمایی ناشران کتاب های آموزشی و نظارت بر چاپ این کتاب ها، منابعی را برای دستیابی سهل تر به کتاب های آموزشی مناسب به وجود آورد و به مخاطبان معرفی کند. در این جا سه منبع فعال به این شرح معرفی

منابع

۱. جواد محدثی. روش ها. نشر معروف. قم. چاپ نهم. اسفند ۱۳۸۰.
۲. راهنمای تولید کتاب های آموزشی، ۱.
۳. پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان. شماره ۳۰.
۴. فصل نامه جوانه. شماره ۵. بهار ۱۳۸۲.
۵. کتابنامه رشد دوره ابتدایی، شماره ۴.

